

Differentiëren is te leren!

Afstemmen op verschillen in het vo en mbo

Meike Berben

Met medewerking van Mirjam van Teeseling

Ten behoeve van de leesbaarheid van dit boek is in veel gevallen bij de verwijzing naar personen gekozen voor het gebruik van 'hij'. Het spreekt vanzelf dat hier ook 'zij' of 'hen' gelezen kan worden. Daarnaast kan waar 'leerling(en)' staat, ook 'student(en)' gelezen worden en vice versa. Waar we spreken over ouders, bedoelen we ook verzorgers.

Dit is een herziene versie van de uitgave *Differentiëren is te leren! Omgaan met verschillen in het vo en mbo*, 2024, met ISBN 9789065082534, CPS-bestelnummer 32451.

© CPS Onderwijsontwikkeling en advies, 2026.

Auteurs: Meike Berben (inhoud), Mirjam van Teeseling (vorm)

Vormgeving: Vos visuele communicatie, Nijmegen

Redactie: Luutje Niemantsverdriet, Nijmegen

ISBN: 9789065082794

CPS-bestelnummer: 32468

CPS Onderwijsontwikkeling en advies

Disketteweg 11

3821 AR Amersfoort

Telefoon [033] 453 43 43

E-mail cps@cps.nl

www.cps.nl

Vragen over CPS-publicaties?

Telefoon [030] 241 70 24

E-mail klantenservice@cps-uitgeverij.nl

www.cps-uitgeverij.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden ingezet bij enige vorm van AI, tekstdatamining, of worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

We hebben ons uiterste best gedaan om alle bronnen te achterhalen en juist te vermelden en toestemming te vragen waar nodig. Wanneer je denkt dat we hierin niet zorgvuldig genoeg zijn geweest, neem dan contact op met de uitgever.

Inhoud

Voorwoord door Carol Ann Tomlinson	9
Introductie	13
1 Wat is differentiëren?	17
1.1 Waarom dit boek?	17
1.2 Definitie: wat is differentiëren?	18
1.3 De winst van differentiëren	20
1.4 Samenvatting	23
1.5 Meer lezen	23
2 Voorwaarden om goed te differentiëren: de vaardigheden van docenten	25
2.1 Onderzoek naar differentiatie	25
2.2 Model van docentvaardigheden	26
2.3 Samenvatting	29
2.4 Meer lezen	29
3 Differentiëren: zo begin je	31
3.1 Stap 1 - verzamelen van gegevens	31
3.2 Stap 2 - analyseren	32
3.3 Stap 3 - clusteren van leerlingen	35
3.3.1 Groepsplan	35
3.4 Stap 4 - ontwerpen van aanbod	39
3.5 Stap 5 - organiseren van de differentiatie	39
3.6 Samenvatting	42
3.7 Meer lezen	42
4 Differentiëren in instructie	43
4.1 Effectieve instructie	43
4.2 Differentiëren met IGDI	44
4.2.1 Fase 1: Start van de les	46
4.2.2 Fase 2: Instructie	46
4.2.3 Fase 3: Begeleide inoefening	47
4.2.4 Fase 4: Zelfstandige verwerking	48
4.2.5 Fase 5: Feedbackronde	49
4.2.6 Fase 6: Afsluiting	50

4.3	Differentiëren in instructie organiseren	50
4.4	Differentiëren in instructie in een combinatieklas	54
4.5	IGDI-plus-model: aandacht voor begaafde leerlingen	58
4.6	Samenvatting	60
4.7	Meer lezen	60
5	Differentiëren in verwerking	61
5.1	Leerdoelen bepalen	61
5.2	Differentiëren in verwerking: op basis van beheersingsniveau	62
5.3	Differentiëren in verwerking: op basis van leervoorkeuren	65
5.4	Differentiëren in verwerking: op basis van interesse	68
5.5	Differentiëren in verwerking met keuzeborden	68
5.6	Samenvatting	75
5.7	Meer lezen	75
6	Differentiëren in leertijd	77
6.1	Tempodifferentiatie	78
6.1.1	Het BHV-model	79
6.1.2	Compacten	80
6.2	Preteaching	81
6.3	Flipping the classroom	84
6.4	Remedial teaching	85
6.5	Samenvatting	86
6.6	Meer lezen	86
7	Toetsing en differentiëren	87
7.1	Formatief handelen en summatief toetsen	87
7.2	Gedifferentieerd toetsen in de praktijk: enkele mogelijkheden	91
7.2.1	Differentiëren in niveau binnen een toets	91
7.2.2	Andere differentiatiemogelijkheden bij toetsing	91
7.3	Differentiëren in toetsvormen	92
7.4	Flexibel, adaptief en relatief toetsen	93
7.5	Differentiatiemogelijkheden bij eindexamens (in het voortgezet onderwijs)	94
7.6	Samenvatting	95
7.7	Meer lezen	95
8	Differentiëren met ICT	97

9	Differentiëren schoolbreed	103
9.1	Strategisch niveau	105
9.2	Tactisch niveau	107
9.3	Operationeel niveau	108
9.3.1	Lesson Study	109
9.4	Samenvatting	110
9.5	Meer lezen	111
	Samenvatting in mindmap	112
	Bijlagen	115
	Trefwoordenlijst	125
	Literatuur	127